

Grammofon

D. Fr. Kuhlau: Sonate e-moll, opus 71, Introduktion og Rondo, opus 98, Sonate g-moll, opus 83 nr. 3. Dansk Musik Antologi 001. Frantz Lemsser, fløjte, Merete Westergaard, piano. Philips.

D. Fr. Kuhlau: Trio for 3 fløjter, D-Dur, opus 86 nr. 2, Trio for 3 fløjter, F-Dur, opus 13 nr. 1, Trio for 3 fløjter, e-moll, opus 86 nr. 1. Dansk Musik Antologi 002. Toke Lund Christiansen, Henrik Svitzer, Karl Lewkovitsch, fløjter. Philips.

D. Fr. Kuhlau: Trio concertant pour piano, flûte et violoncelle, G-Dur, opus posth (119 bis) »Tre Musici«, Grande Sonate f-moll, opus 33, pour Le Pianoforte avec accompagnement d'un Violon obligé. Dansk Musik Antologi 003. Palle Heichelmann, violin, Támás Vetö, piano. Philips.

Johann Adolph Scheibe: Passions-Cantata. Dansk Musik Antologi 011-012. Bonna Søndberg. Ole Hedegård, Ulrik Cold, Yngve Trede, Det kgl. Operakor, Collegium Musicum, Lavard Friisholm. EMI 6C 063-38112-113.

Det faktum att både Danmark och Norge har kommit långt i utgivningen av sina respektive skivantologier är från svensk horisont en generande påminnelse om att vi här i landet inte lyckats samla oss till något liknande, trots att skivbranschen självantant gjort framstötter härom. Orsaken till denna handlingsförlamning ligger förmodligen i att det råder skilda uppfattningar om hur en dylik skivantologi skall vara beskaffad. Från Rikskonserter, som anser sig vara självklar huvudman för ett eventuellt antologiprojekt, hävdas att detta i så fall skulle förberedas inte bara med de vanliga textkritiska och artistiska omsorgerna utan också inkludera forskning i akustik, historiska instrument och uppförandepaxis. Vid inspelningarna skulle hänsyn tas bl. a. till frågor om den musikhistoriskt rätta miljön, de rätta instrumenten o. s. v. Musikaliska Akademien, som å sin sida sammankallat en arbetsgrupp, anser att det ännu så länge inte föreligger några självklara inspelningsobjekt.

På sådana premisser skapar man inga skivserier och Rikskonserters hyperambitioner och Akademiens brist på idéer tyder på att man egentligen inte gjort klart för sig hur en nationell skivantologi bör fungera. Det är ju självfallet att hur omsorgsfull man än är i förberedelsen av en skiva, när man ju aldrig fram till den tidlösa idealversion som Rikskonserter sätter som mål.

Frågan är om inte alla dessa antologier har sin största betydelse just som »halvfabrikat«. Huvudsaken är att musiken kommer ut på skiva och kan sättas i händerna på musikerna. Det är rentav möjligt att en ofulländad produkt verkar mer stimulerande på artisternas fantasi än en dokumentation av ett nästan ouppnåeligt ideal. F. ö. kommer man aldrig därefter - idealtolkningarna är alltid resultatet av ett upprepat studium och musicerande vilket sällan vederfars den musik som det här är tal om.

Norsk Kulturråds Klassikerserie ges ut på Polydor och ansvaret för Dansk Musik

Antologi delas av Philips/Phonogram, DGG och EMI, på sistone även Unicorn. Båda den norska och den danska serien kan hänföras till kategorin välgjorda bruksutgåvor utan speciella musikvetenskapliga förtecken. Man spelar på vanliga instrument; musikerna är sällan specialister men dock av hög klass. Även i utstyrseln påminner de om varandra; omslagen pryds av goda konstreproduktioner utan djupare sammanhang med musiken och skivkommentarerna i petitstil innehåller inte allt man vill veta, även om de är välskrivna.

Således sägs ingenting om verken i serien med Kuhlaus kammarmusik. En mer besvärande brist är att det saknas anvisningar om vilken notutgåva som ligger till grund för indspelningarna. Därmed missar man den feed-back-effekt som är skivanologins kungstanke.

Endast devota Kuhlaus-fans och flöjtister sätter sig och lyssnar på en hel timmes musik för tre soloflöjter. I lagom dosering är skivan rätt intressant men man skulle gärna vilja få en förklaring till varför trion med det lägsta opustalet (13:1) är mer raffinerad än de båda senare (op. 86 nr. 1 och 2), där fakturen med en virtuos solostämma ackompanjerad av de båda andra flöjterna inte märkbart skiljer sig från t. ex. pianosonaterna. I den tidigare trion skapar Kuhlau spännande klanger genom att föra stämmorna tätt samman och fördela ansvaret lika mellan dem.

De tre flöjtisterna är alla elever av Poul Birkelund och Marcel Moyse och sitter alla i olika danska orkestrar. De vann andra pris vid Kuhlautävlingen i tonsättarens födelseort Uelzen 1971 och spelar sirligt och läckert men gör samma fel i fråga om rytmiska betoningsmönster som de flesta musiker. Det innebär att man ibland som lyssnare svävar i osäkerhet huruvida taktarten är 4/4 eller 3/4 eller 2/4 och att ett tema kan betonas annorlunda än när det uppre-

pas straxt därpå. Detta hänger ihop med den bristande medvetenheten om Kuhlau-tidens sinne för metrik och vårt sätt att prioritera fraser och melodilinjier framför den rytmiska pulsmarkeringen.

Det intressantaste bidraget till Frantz Lemssers Kuhlau-skiva är den korta Introduktionen och rondot opus 98 med en spännande harmonisk växling i huvudtemat som fastnar som ett örhänge. Pianisten spelar mycket klart och distinkt utan alltför mycket legato men möjligen kunde man ha önskat en något torrare basåtergivning av pianoklangen.

Kuhlaus posthuma flöjttrio tangerar operans värld. Inledningen är ett citat ur Trollflöjten, mellansatsen har omisskännliga italienska drag och finalen kunde nästan ha skrivits av Weber.

Den berömda f-mollsonaten op. 33 som tillägnades violinisten Ludvig Spohr betecknas egendomligt nog som pianosonat med »ackompanjemang av en obligat«. Det är storartad dramatisk musik men tyvärr är inte framförandet av högsta klass. Pianisten Tàmas Vetò är för otålig och tolkar sönder subtila avsnitt medan Palle Heichelmann föväxlar dramatik med aggressivitet.

Den romerske I:an efter beteckningen »Kuhlaus kammarmusik« vittnar om att även den smala rubriken beräknas på flera underavdelningar. Så har EMI givit ut Johann Adolph Scheibes passionskantat från 1768 på ett dubbelalbum. Med kännedom om att passionens tre delar har en speltid på mellan 22 och 29 minuter borde den egentligen har lagts på tre skivsidor så att den sista sidan i albumet kunde ha använts till något annat.

Scheibe som var född och utbildad i Leipzig hyste starka antipatier gentemot den italienska operan. Denna animositet baserades inte bara på estetiska värderingar utan hade otvivelaktigt personliga skäl,

eftersom det var en italiensk operakapellmästare, Paolo Scalabrini, som intrigerade bort Scheibe från det danska hovet under nära 20 års tid. Först sedan kungen Fredrik V dött i januari 1766 var Scheibe välkommen tillbaka. Den sorgeskantat som han därpå skrev för begravningen utnyttjade han dubbelt, ty två år senare hade musiken tagit ny gestalt i denna passionskantat.

Det är musik som med sin värdigt burna överkänslighet står nära Grauns passionskantat »Der Tod Jesu« ehuru stilen är ännu mer avskalad tidens figursångsteknik. Därför finns det också en påfallande släktskap med Glucks puritanskt reformerta körstil.

Texten är en pietistiskt överkänslig betraktelse över Kristi lidande utan att direkt återkalla momenten i passionshistorien. Den här dramatiska och emfatiska texten påkallar nog ett större känslomått än vad de medverkande presterar på skivan. Istället är känslor och nyanser klassicistiskt neddämpade och denna statiska mjukhet framhävs ytterligare genom den diffusa och matta upptagningen. Stilidealet för den här tolkningen tycks höra mer hemma i 50-talet än i 70-talet, vilket dock inte innebär något klander. Tvärtom är det i sitt slag en mycket vacker inspelning med goda solister och en utmärkt kör.

Carl-Gunnar Åhlen

Niels W. Gade: Klaversonate, e-mol, op. 28 og J. P. E. Hartmann: »Pris-sonate« for klaver, d-mol, op. 34. Dansk Musik Antologi 013. Arne Skjold Rasmussen, klaver.

J. P. E. Hartmann: Symfoni nr. 1, g-mol, op. 17 og Ouverture til »Yrsa«, op. 78. Dansk Musik Antologi 014. Danmarks Radios Symfoniorkester, dir.: Mogens Wöldike. EMI 6C 063-38123.

I serien Dansk Musik Antologi foreligger her to plader, der på hver sin måde åbner for et frugtbart indblik i den musikalske udtryksmåde hos N. W. Gade og J. P. E. Hartmann, de to betydeligste instrumentalkomponister i det 19. århundredes danske musik. Den første plade sammenstiller to næsten jævnaldrende klaversonater, Gades og Hartmanns første bidrag til genren, værker der også udtryksmæssigt har en del tilfælles; den anden viser spændvidden, men også det karakteristiske, uforanderlige temperament hos J. P. E. Hartmann som symfoniker, eksemplificeret ved et af hans allertidligste og et af hans allerseneste orkesterværker. Men udvalget af værker er ikke bare ved sin perspek-

tivrige sammenstilling heldigt foretaget; også de enkelte værker har hver for sig (navnlig de tre værker fra det betydningsfulde årti 1835–45: Symfonien og de to klaversonater) en vægtfylde, der gør, at pladerne både tåler og fortjener international udbredelse. Der er nok af musik fra denne periode, der, hørt idag, mest har præg af epigoneri eller er rene kuriosa – i disse værker af Hartmann og Gade, derimod, er den kompositoriske egenvilje og navnlig det tekniske håndlag tilstrækkelig evident og overbevisende til, at værkerne kan stå for senere tiders efterprøvning.

Tager vi de to klaversonater, der her får så kraftfulde og suverænt overblikspregede udførelser, som man venter det af Arne